

Sila

UPERNAAQ · FORÅR · 2005 · PAARISA

SAMMISAQTEMA

NAKKARSAASARNEQ JANTELOVEN

Imminut tatigaluni anguniakkani angusarpai

Suliffimmik piginneqataaffia ukiu-
mut 30 mio. kr-t angullugit kaavii-
aartitaqartarpoq

Stoler på sig selv og opnår sine mål

Er medejer til en virksomhed med
op mod 30 mio. kr. i omsætning om
året

Nuliariit nuunnerit:

Nakkarsaasarneq amma- sumik oqallisigisariaqar- parput

Ægtepar, der er tilflyttere:

Vi må snakke åbent om nedlædighed

Tarnip pissusiinik ilisimasalik:

Nakkarsaanissarput pisariaqartissinnaasar- parput

Psykolog:

Vi kan have behov for at rakke ned på andre

Eqqarsartaaseq Janteloven nunatsinni amerlanerit suunersoq ilisimanngilaat. Taamaakkaluartorli maani nunatsinni amerlasuut ajortumik siunertalinnit malersugaasarlutillu nakkarsarneqartarput kiisalu pissutsit kusanangitsut allat atorlugit malersugaasarlutik. Tamanna inuit ilaannut kingunerluuteqarsinnaasaqaaq. Taamaammat Janteloven ilisimaneqarpallaanngikkaluartooq nunatsinni aamma atugaaqaaq.

Sinnganeq, ningarnek, sangiannek kiisalu amerlasoorpassuartigut perorsarluarsimanginneq ileqqorissaannginnerlu nakkarsaanernut malersuisarnernullu aallarniutaasarput. Tassa inuup piginnaaneri ajussusermit aallaavillit puttallartinneqaraangata inoqatinik eqquisarput. Taannaannaanngilarli. Inuimmi inoqamminnik nakkarsaaniartarlutillu malersuiniartartut imminnut piaarinaatsoorfigalutik utertoofigisinnaasarput suunngitsutullu imminnut isigeqqajaalersinnaasarlutik. Tassa ajussuseq ajorsiaruinnartumik malitseqartarpoq aqqumminilu aserorterillunilu eqqissiviillioortitsisarluni. Siulitta tamanna nalunngilluarpaat: Toornat ajortumik siunertalimmik aallartitat toornisup utertoortigisinnaasarpai.

Ajussuseq illua'tungeqarpoq: Ajungissuseq. Oqaseq tusaannarlugu iluartauniarneq aamma annassimaarniarnek ilaasa eqqaaqqaartarpaat. Taamaakkaluartorli ajungissuseq tamatta piginnaasaraarput ajungitsuliutigisinnaallugulu. Unniatlugooq inoqatinut ajungisaarneq imminut iluarisimaarinnilersitsisartooq. Tamanna nakkarsaanaveersaarluni misiliilluni allaaserisaqartup uppernarsisimavaa. Taamaammat nakkarsaanaveersaaniut misiliguk inoqatinilu minnerunngitsumillu ilinni nuannaalersitsigit. Imminut perorsarnissaq kingusi-naanngisaannarlunilu periarfissaajuannarpoq!

Begrebet Janteloven er ikke kendt blandt de fleste grønlandere. Ikke desto mindre bliver mange i dette land udsat for chikanerier, rakked ned og forfulgt med denne lov i form af ufine metoder, der kan få fatale følger for mange. Så selvom Janteloven ikke er kendt af mange, så findes den bestemt i Grønland.

Jalousi, skinsyge, mindreværd og i mange af tilfældene manglen på velopdragenhed og pli hos udøverne kan udløse nedrakning og chikaneri. Det er menneskets dårlige egenskaber, der kommer i spil og som går ud over andre. Og ikke nok med det. Paradoksalt nok kan de personer, der forfølger eller chikanerer deres medmennesker, ramme sig selv og efterfølgende få de værste mindreværdskvaler. Ondskaben går altså i spind og skaber ravage og ubalance på sin vej. Vore forfædre kendte det også: Hjælpeånder, som blev sendt af sted med ondskab for øje, kunne risikere at vende tilbage til dens ejermand.

Ondskaben har en modsætning: Godhed. Et ord, der for mange associeres med hellighed og frelstthed. Ikke desto mindre er godhed en egenskab, vi alle har i os og som vi kan øse af. Man får det godt, når man er god mod andre. Det viser vores Jantetest. Så prøv testen og skab glæde hos dine medmennesker og ikke mindst dig selv. At opdrage sig selv er en mulighed, der aldrig kan prøves for sent!

Ilaqutariinnut atuagassiaq SILA saqqummersinneqartarpoq PAARISA-mit, Peqqis-sutsimut Pisortaqarfik. *FamilieMagasinet SILA udgives af PAARISA, Direktoratet for Sundhed.*

Atuagassiaq ukiumut marloriarluni saqqummersinneqartarpoq. *Magasinet udgives to gange årligt.*

Atuagassiap imai tigulaariffigineqarsinnaapput sumingaanneersuunerat erseqqissumik nalunaarneqarpat. *Magasinet indhold kan citeres med tydelig kildeangivelse.*

Kontakt SILA attaveqarfigisinnaavat
E-mail: sila@gh.gl
Tlf. 346675 - Fax: 325505
"SILA", PAARISA, Box 1160, 3900 Nuuk

Aqqissuisut - Redaktion
Kåte Hansen, Toornaq Consulting ApS.
Sofie Jessen, PAARISA

Akssusaasoq - Ansvarshavende
Bodil Karlshøj Poulsen, PAARISA

Iloqqaaasoq ilusilersuisorlu
Layout og tilrettelægning
Tegnstuen TITA

Assit - fotos
Nalunaarsimangikkaangat Toornaq imaluunniit TITA assiliisuusarput. *Når fotografen ikke er angivet, er fotoet taget af Toornaq eller Tegnstuen TITA*

Naqinneqarfia - tryk Nørhaven A/S

Amerlassusii - oplag 24.000

ISSN 1603-0745

Pisartagaqarneq - abonnement
Kalaallit Nunaat/Grønland 75 kr.
Nunani Avannarlerni/Norden 95 kr.

Apersuinermi atuartartulluunniit allaaserisaanni isummat saqqummiunneqartut, atsiorneqarsimasut atsiorneqarsimangitsulluunniit aqqissuisoqarfiup pisortaqarfiullu akisussaaffigisinnaanngilaat. *Meninger og holdninger, der kommer til udtryk i interviews eller i læser-indlæg, signerede eller usignede, er ikke nødvendigvis redaktionens eller direktoratets opfattelser, og derfor ikke kan gøres ansvarlig herfor.*

IMAIINDHOLD

- 3 Nuuttutut malersugaasimapput
- 4 Blev forfulgt som tilflytter
- 5 Allat isumalluutiginagit - imminut tatigaluni
- 7 At stole på sig selv og være uafhængig af andre
- 9 Nikassaasarneq ammasumik oqallisigisariaqarparput
- 11 Vi må tale åbent om nedlædighed

- 12 Nakkarsaanissarput pisariaqartissinnaasarparput
- 14 Vi kan have behov for at rakke ned på andre
- 15 Janteloven
- 15 Jantemi inatsit
- 16 Qeqertarsuarmi inuuneq oqinnerulersimaqaaq
- 17 Livet er blevet meget lettere i Qeqertarsuaq
- 18 Nakkarsaanaveersarneq iluatsi(nngitsoor)ttoq
- 20 Jantetesten - (mis)lykkedes
- 22 Alloriaqqissagaanni imminut piumaffigisariaqarpoq
- 23 Man må kræve noget af sig selv for at komme videre

Nuuttutut malersugaasimapput

Qullissat matuneqartussanngormata illoqarfilla qimanneqartariaqalermat tamanna Qullissarmiorpassuarnut imaannaasimanneqaaq. Sinerissami illoqarfinnut tamanut siaruaattussannguinnangilat. Najugaq toqqissisimaffigisartik pilluarfigisartillu qimallugu avatangiisinut sungiusimanniganut nuuttariaqalersimapput. Ilutigalugulu amerlasuut malersugaalersimapput kingunerluutigisaminnik.

Karl Thue Nathanielsen ilaqtanilu illoqarfinni nuuffigisimasaminni nakkar-sagaallunilu malersugaasut ilagisima-vaat. Nammineq meeraqatimilu misigisarsimasatik ima oqaatigai:

- Uatsinnut taamani meeraasunut nuuttariaqarsimanitsinni Qullissat toqqissisimasumik atugarissaarlutalu meeraaffigisimasarput qimattariaqarsimavarput, avatangiisinullu takornarlunnakkatsinnut nuunnitsigut tarnikkut imaannangitsunik atugaqartitaalersimavugut.

- Amerlaqaagut nuuttuunerput pisutigalugu akuersarneqanngisaannartutut misigisimasut. Ilutigalugulu malersugaallutalu saassuneqartaqaagut. Saassussitsinnerit, ujaqqanik milloortinnerit assigiinngisitsinerillu ulluinnarsitutigisimavagut, tamannalu amerlasoorpassuarnut tarnikkut kingunerluutaasimavoq, Karl Thue oqarpoq.

IMMINUT

ILLERSORNIARTARIAQARSIMAVOQ

Karl Thue aqqanillit-aqqaneq marluk missaanni ukioqarluni Qullissat inue-ruttussanngormata ilaqtanilu Nuummot tamatumalu kingorna Paa-miunut nuuttariaqarsimapput.

- Aallaqaammot naalliunnaqaaq. Annagiatut taagorneqartarpugut. Nag-gataatigut allatut ajornartumik illerso-qatigiinnarluta ataatsimooralluta ingerlaqatigiittalerpugut.

ASSIT: MAASINGUAQ BERTHEISEN.

Karl Thue Nathanielsen-ip ilinniartitsi-sutut ilinniarnini 1991-imi naammas-sivaa, ullumikkullu Qeqertarsuup atu-arfiani atorfeqarpoq.

- Taava paasilerpara akisanngikkutta qanorsuaq saassutsittuassalluta. Eq-qamavaralu ilaanni imminut illersor-niarlunga nukappiaraq ujaqqamik nia-quatigut sakkortoorujussuarmik milor-lugu kilerujussuarlugu. Tamatuma ki-ngorna saassussisarnitik unitsippaat. Eqqarsarpunga taama periataarsinnaa-nera tuppatigalugu ersigilersimassa-gaanga, Karl Thue eqqaamasalersaar-poq.

- Aap, atugarliuutit Qullissani misi-gingisaannagassaraluavut amerlasuut atugarisimavagut. Atugarliuutillu ta-makkorpasuit qaangerniarlugit tarnik-kut nukittulluinnartariaqarpoq. Isuma-

qarpungalu ataasiakkaat misigisapilu-tik tarnikkut allaat napparsimalissuti-gisimagaat, Karl Thue oqarpoq.

ANGERLARSUUMMERNERSUAQ PIGIUARSIMAVAA

Karl Thuep kingumut qiviarluni eqqaa-vaa eqqissiveerunnersuaq pissutigalu-gu naalngimut pulasimalluni. Qula-rutigingilaalu tamakku tamarmik meeraanermini malersugaajuartarsi-manerminit aallaaveqartut.

- Naalliunnartaqaaq. Qullissanut angerlarsiummernerujussuaq misigiu-artualerpara. Qularnangilarlu akisi-mannngikkaluaruma suli sivisunerusu-mik malersugaasimassagaluarlunga, Karl Thue eqqaamasalersaarpoq.

Naak illoqarfinni assigiinngitsuni ukiut arlalikkaarlugit najugaqartarsi-magaluarluni illoqarfiit arlaannaal-luunniit angerlarsimaffimmisut misi-gissuseqarfigilersimannngilaa. Imminullu Qullissarmiutut suli isigaaq.

- Misigisapiluit nalaassimasavut eq-qaagaangakkit ullumikkut allaat ka-maammernerujussuarmik qaffattoor-tarpunga.

- Kisianni assigiinngisitsisarnerit ul-lutsinni suli atuupput. Naak siornati-gutut ingasatsiginngikkaluarlutik inuit inoqatertik piginnaaneqarnerulaaraa-ngat sanngiiffiatigut malersorniartar-paat, Karl Thue isummersorpoq.

- Sanngiinnerit aammalu akisin-naanngitsut tamatigut eqqorneqarner-paasarput. Taamaammot pingaartumik angajoqqaat meqqatik tusaatillugit oqaatsitik mianersuuttariaqarpaat. Angajoqqaat akisussaaffigaat meeppa-mik assigiinngisitsisunngunnginnissaat. Qujanartumilli ilaqutariit oqaloqati-giinnerullutik pisalernikuupput, ilaati-gullu assigiinngisitsisarnerit taamaasil-lugit pinaveersimatinneqarsinnaasarlu-tik, Karl Thue naliliivoq.

Blev forfulgt som tilflyttere

Det var en enorm omvæltning for mange Qullissat-borgere at skulle forlade Qullissat, da byen måtte rømmes. De skulle ikke alene spredes for alle vinde, da de flyttede til forskellige byer rundt om i kysten. De måtte også forlade trygge og lykkelige kår og flytte til helt nye omgivelser. Samtidig blev mange genstand for forfølgelse, der har sat sig spor.

Karl Thue Nathanielsen var blandt de mange, der har oplevet at blive forfulgt og terroriseret i de byer, han og hans familie flyttede til. Han siger om sit og mange andre børns oplevelser som tilflyttere:

- For mange af os børn har fraflytningen betydet, at vi har måttet forlade en tryk og lykkelig barndom i Qullissat, for så at flytte til fuldstændig nye omgivelser, hvor vi rent psykisk oplevede de dårligste kår.

- Vi var mange, der aldrig følte sig accepteret, netop fordi vi var tilflyttere. Samtidig blev vi forfulgt og terroriseret. Voldelige angreb, stenkastninger og forskelsbehandlinger var hverdagskost for os, og det har kostet enormt meget psykisk for mange af os, siger Karl Thue.

MÅTTE TY TIL SELVFORSVAR

Karl Thue var omkring 11-12 år, da han og hans familie var nødsaget til at flytte til Nuuk og derefter til Paamiut, da Qullissat blev nedlagt og rømmet.

- Det var virkelig slemt i starten. Vi blev kaldt for "Annagiat", dem der kommer for at snylte. Forfølgelser blev så slemme, at vi til sidst måtte begynde at gå i grupper, ligesom for at vise en form for forsvar.

- Da gik det så op for mig, at de voldelige angreb kunne få lov at fortsætte, hvis vi ikke selv tyede til samme midler. Jeg husker så en episode, hvor jeg i selvforsvar måtte kaste en

Karl Thue Nathanielsen blev uddannet som lærer i 1991, og er i dag ansat i skolen i Qeqertarsuaq.

sten af alle mine kræfter efter én af drengene, som fik en stor flænge i hovedet. Derefter holdt de op med at terrorisere os. Jeg tror nok, de blev forskrækkede og bange for min pludselige voldsomhed, husker Karl Thue.

- Ja, vi har oplevet meget ondt, som vi aldrig ville have oplevet i Qullissat. Og man skulle virkelig være stærk for overhovedet at kunne komme over den slags uhyggelige oplevelser. Og jeg tror, at enkelte er blevet psykisk syge af deres dårlige oplevelser, siger Karl Thue.

DØJEDE MED UBÆRLIG HJEMVE

Set i bakspejlet resulterede forfølgelserne i, at Karl Thue oplevede en stor rastløshed, som igen resulterede i, at han blev uartig. Karl Thue er ikke i tvivl om, at det kun kan skyldes de deprimerende oplevelser, han har haft som barn.

- Det var virkelig hårdt. I lang tid måtte jeg døje med en ubærlig hjemve, jeg ville hjem til Qullissat. Havde jeg ikke svaret igen, så var jeg nok blevet forfulgt endnu længere, erindrer Karl Thue.

Trods det, at han har boet flere år ad gangen i flere byer, er det ikke lykkedes ham at få så stor tilknytning til nogen af byerne, at han kan kalde nogen af dem sin hjemby. Han anser sig stadigvæk selv som Qullissat-borger.

- Den dag i dag hænder det nogle gange, at jeg bliver overmandet af stor vrede, når jeg kommer til at tænke på de dårlige oplevelser, jeg og andre har haft.

- Men forskelsbehandlinger finder stadigvæk sted den dag i dag. Godt nok er de ikke så udtalte som før i tiden, men når folk opdager, at man er bedre til et eller andet, så bruger de ens svagheder og forsøger at rakke ned på vedkommende, konstaterer Karl Thue.

- Det er altid de svage og dem, som ikke kan svare igen, det altid går hårdest ud over. Derfor bør især forældre være påpasselige med, hvad de siger om tilflyttere og andre, mens børnene hører på. Det er forældrenes ansvar overfor børnene, at forskelsbehandlinger ikke finder sted. Men heldigvis er der mange familier, der er begyndt at snakke mere sammen og derved er med til at forebygge blandt andet forskelsbehandlinger, konstaterer Karl Thue.

Allat isumalluutiginit - imminut tatigaluni

Jens Egedep 48-nik ukiullip Jante-mi inatsit mumippaa; imminut tatiginermigut nammineerumassutsimigullu 130-t angullugit sulisulimmik ullumikkut suliffiuteqarpoq.

*Allattoq assillu:
Peter Frederik Rosing*

Suliffik Nuuk Transport ApS Jens Egedep allamik piginneqateqarluni ingerlataa Nuummi aalisakkanik suliffissuusimasup illorsuartaaniippoq 4.000 m²-inik angissuseqarluni. Tasangaanniit biilit usisartaatit allallu 18-it sulisullu 130-t tikillugit amerlassuseqalersartut aqunneqarput.

Illorsuaq umiarsualivimmut qanituatsiaamat angisuumillu nerisarfittaqarmat Nuuk Transportip pisiarisimavaa, sulisumik sutorfissarinneru-lernissaat aamma eqqarsaatigalugu.

USINGIAANEQ EQQAANERLU

Jens Egede usisaatinik 1985-imi biilersuaateqaleqqaarpoq, ukiullu sisamat qaangiuttut kilisaatinik Nuummut usingiartortunik usingiaasarneq aallartippaa, maannalu kisermaatilersimallugu. Massakkut aamma eqqagassat isumaginissaannut Nuup kommunea aamma INI A/S isumagisaraat, eqqaasitsisartunik alanik unammillerteqarlutik.

Suliffiup sulisuisa ilaat 90-t misaat usingiaasartuupput, allallu tassaapput soorlu biilnik usisaatinik ingerlatsisut, eqqaavilerisuullutillu atserisut, allaffimmiut, mekanikerit allallu. Suliffiup biiliutaasa aserfallat-saaliorlugillu iluarsartarnissaannut suliffik tamakkuleriffimmik sullivitaqarpoq.

Nuuk Transportip Nuummi aalisakkanik suliffissuusimasup atortui

tamaasa ilanngullugit pisiarisimavaa. Aamma tassaniippoq qaqorsaasiorfik, Qaqortumi qaqorsaasiorfik matummat dunkiliuutitaqariarmat pisiarisimasaat, taannalu massakkut Nuuk Imeq'mi saftiliarineqartut 2 literikkuutaartut puussaannik ukiumut 700.000-inik dunkiliortarpoq. Qaqorsaasiornerli sulii aallartissinaasimannigilaat, Jensillu tamatumunnga peqqutaanerarpaa pisortat suliffisanik nutaanik aallartitseqqusillutik oqaluttaraluarlutik akimmi-saartitsinerujussuat!

Kantinarujussuaq massakkut sutorniartarfiuvoq "Igaaffik"-mik taallugu ingerlanneqartoq. Taanna sulisut akikitsumik neriartortarfigilerpaat, tamanullu ammamat illoqarfimmiunit, avataanillu timersoriarlutik Nuummiittunit kiisalu kilisaatit inuttaannit neriartortarfigineqartarpoq.

MEEQQAT ATUARFIAT KISIAT ATUARFIGAA

Jensi Nuummi angammini nulianilu meerarsiaalluni aalisartukkormiulluni peroriartorpoq. Silattorporli angallammi angalaqataasarluni, siullermik aatamini, kingornalu angajoqqaaminik taagukkamini. Taamaattumik aalisartunngorumaarluni takorloortarsimavaa.

Taamaallaat meeqqat aturfiani 7. klasse ilanngullugu, upernaakkut angallavigissigaangat ilaatigut ilaan-

nakortumik, atuarsimanini Jensip soorunami uggorisalaruarnarpaa. 17-inilli ukioqalingajalerluni aalajangersumik peqquteqarluni aqaguinnarmut nunamiunngoriataarsimavoq, taamalu siunissaa allarluinnarmut saalluni.

Assigiinngitsunik suliffeqartareerluni 21-nik ukioqarluni biilnik usisaatinik ingerlatsinissamut allagartaqalerami suliffimmi assartuineramik nutsertitsinermillu ingerlassalimmi ukialunni sulilluni.

NAMMINERSORTUNNGORNISQAQ SIUNNIUPPAA

Jensip usisaatinik biilertuutilluni eqqarsaatigilersimavaa kingorna nammineq aallartitsiniarluni. Tamanna siunertaralugu katersiniarluni ukialunni tassani suliitigaluni aamma allanik suliffeqartarsimavoq, qatanguummilu ilaat oqarfigisimavaa 30-liitinnani namminersortunngorumaarluni.

Taavali suliffigisani uneriasaarmat suli piariivissimanginnami ukioq missiliorlugu assigiinngitsuni suleqqaarallarpoq, taavali 30-liinisaaminut ukioq affaannangortoq, 1985-imi oktoberip aallaqqaataani namminersorluni biiliutilittut aallartilluni.

Biilerujussuaq amoortaatik ataseq aallarniutigaa. Namminersulinngikkallarami biilertutut sullittarsimasami atortarumassaneraanni qulakkeereersimavaa. Kilisaatinik usingiaasarneq 1989-imi maajimi aallartikka miuk sulisuni amerliartortilerpai. 1991-imiit kilisaatini pigaartartoqartitsineq aallartippaa ingerlattuarlugulu.

SULIFFIK PIGINNEQATIGIIFINNGORPOQ

Suliffiup angissusianut takussutissaavoq 2003-mi 25-30 mio. kr-t kaajalukaartissimmaggit. Jensip suliffik nammineq pigalugu ingerlateqqaarsimagaluarppaa, ukialuilli ilungersuutigereerlugu 1994-imi ApS-inngortippaa. Suliffik massakut patajaatsumik ingerlavoq, ukiunilu kingullerni aningaaserivinnit tatigisaallualersimalluni. Kalaaliinnavinnik sulisoqarlunilu immikkoortortani aqutsisoqarpoq.

Jensi namminersortunngorniarluni piareersaleqqaarnerminut ukiuni siulerni 17-ini sulinngiffeqanngivilluni ingerlasimavoq. Aatsaat piginneqateqalereerluni siullerpaamik feriarsimavoq, ulluni qulersuarni! Ilaqutariit maanna sivisunerusumik sulinngiffeqartalersimapput sapaatip akunnialuini nunarput qimallugu angalasarlutik.

IMMINUT PIUMAFFIGINEQ

Nuuk Transportip ingerlaannarsinnaasimaneranut patajaatsumillu alliartuaaginnarluni ingerlaneranut Jensip pissutaanerusoraa nakkaannarumangissuseq, aallartereersimasap unigani ingerlaannarnissaa anguniarlugu imminut angisuumik piumaffigineq. Tamatumani imminut tatigiuaanneq eqqortuusorisamillu ilungersuussinermi tunniutiinnarnaveersarneq Jensip pingaarnerpaasorai.

Taamaalluni Jensip 'Jante-mi inatsit' - suunngitsutut pisinnaanngitsutullu isiginnitarneq, sukasaati-

giinnarlugu paarlagiarppaa, sapersorinnittut nipaqqanngikkaluamik akiorlugit sapinnginnini tatigalugu aju-gaaniartarsimalluni. - Imaanngilaq suaartarluni kamallunilu takutitsineq pitsaasuusoq, nipaarullunilu suliamik takutitsineq pingaarnerutillugu ingerlaniartarpunga, Jensi oqarpoq.

Namminersortutut ingerlasinnaajumalluni aningaasatiguunngitsoq, kisianni suliakkersugaanikkut pisortat tungaannit tapersorsorneqarnerunissaq tamatumani Jensip pingaar-tuunerarpaa, tassa sullissinikkut akigigitatigullu allanut unammillerluarsinnaalluni nalunngikkaluarlugu suli-assikkumaneqartannginneq ajornartorsitutigisarsimagamiuk.

Jensi nuliilu tallimanik meeraqarput, nukarlersaat 20-nik ukioqalereersoq, arfineq marlunnillu erngutaqarlutik. Jensip qitornatik immisulli ilungersornartorsioqalutik ingerlaniaqqunagit, aamma ilaqutartaartinna-tik suliamik ilinniagaqaqqullugit silarsuarmullu avatitsinnut takusassarsiortaqqullugit kajumissaartuartarsimavai. Immaqa ilaatigut tamanna peqqutigisimanerlugu suliffiutiminik ingerlatitseqqikkumasinnaasumik malunniuttoqarsimanngitsoq Jensip unnerpaa.

At STOLE PÅ SIG SELV og være UAFHÆNGIG af andre

48-årige Jens Egede i Nuuk har vendt Janteloven 180 grader; ved selvtillid og vilje til at klare ting selv har han skabt en virksomhed der i dag beskæftiger 130 mennesker.

*Tekst og foto:
Peter Frederik Rosing*

Virksomheden Nuuk Transport ApS, som Jens Egede driver sammen med en partner, har til huse i den tidligere fiskeindustri i Nuuk som er på 4.000 m². Det er herfra de i alt 18 last- og kranbiler og andre køretøjer bliver dirigeret. Virksomheden beskæftiger op til 130 medarbejdere.

Virksomheden har købt anlægget hovedsagelig fordi det ligger tæt ved skibshavnen men fordi den rummer en stor kantine, således er der skaffet bedre kantinefaciliteter til medarbejderne.

LOSNING OG RENOVATION

Jens Egede anskaffede sig sin første lastbil i 1985, og fire år senere begyndte han at sørge for losning af trawlere, og han er i dag enerådende på området. I dag har han desuden i konkurrence med et andet firma kontrakter med Nuup Kommunea og A/S INI om renovation.

Ca. 90 af virksomhedens medarbejdere er lossefolk, og resten er lastbilchauffører, renovationsfolk, kontorfolk, mekanikere m.m. Til at klare den nødvendige vedligeholdelse og reparationer af virksomhedens store vognpark, driver Nuuk Transport eget autoværksted.

Nuuk Transport har overtaget den gamle fiskefabrik med alt hvad der er

indeni. Således er der et anlæg til fabrication af sæbeartikler, som blev overtaget af den krakkede sæbefabrik Qaqorsaasiorkfik. Anlægget producerer i dag mere end 700.000 2 liters dunke om året til Nuuk Imeq's saftfabrikation. Selve sæbefabrikationen ligger dog stadig stille, hvilket ifølge Jens Egede skyldes, at myndighederne lægger en masse hindringer i vejen, samtidig med at man opfordrer til at der skabes nye arbejdspladser!

Den store kantine drives i dag som cafeteria under navnet "Ilgaffik" (køkken). Det giver medarbejderne et spisested til billige priser, og da cafeteriaet er åbent for publikum, kommer der også en del fra byen af, ligesom idrætsfolk fra kysten på konkurrencer i Nuuk ofte bruger det til at dække deres kostbehov.

HAR KUN FOLKESKOLEUDDANNELSE

Jens Egede er adopteret af sin morbror og hans kone. Allerede som lille var han med på fiskeri, først hos sin bedstefar, og senere hos sine adoptivforældre. Han forestillede sig naturligt, at han blev fisker som voksen.

Han ærgrer sig lidt over, at han kun har gået i skole i syv år, og en-

dog ikke hele tiden, da havet om foråret trak mere end skolen. Men som 17-årig oplevede han noget afgørende, som fra den ene dag til den anden fik ham op på landjorden, og det ændrede afgørende på hans fremtidsudsigter.

Efter forskellige jobs fik han som 21-årig stort kørekort, begyndte at køre lastbil og arbejdede i en del år i et firma, der arbejdede med transport- og flytteopgaver.

HAN VILLE VÆRE SELVSTÆNDIG

Mens han kørte lastbil begyndte Jens at tænke på at starte eget firma. For at spare sammen til opstart arbejdede han i det omtalte firma en årrække og havde desuden andre småjobs ved siden af. Til en af sine brødre sagde han en gang, at han ville have eget firma inden han fyldte 30.

Firmaet, han arbejdede hos, gik pludselig i sig selv, og han måtte først arbejde med forskellige ting et års tid, inden han, den 1. oktober 1985, et halvt år inden han fyldte 30, begyndte som selvstændig vognmand.

Han begyndte med en stor lastbil med kran. Inden da havde han sikret sig, at dem han havde arbejdet for som chauffør også ville bruge hans eget firma. Da han i maj 1989 begyndte at losse for trawlerne, begyndte han at udvide sin stab af medarbejdere, og siden 1991 har

han også sørget for vagttjeneste hos trawlerne.

ANPARTSSELSKABET BLEV DANNET

Man får en fornemmelse af virksomhedens omfang, når man hører, at den i 2003 har haft en omsætning på mellem 25 og 30 millioner kr. Virksomheden var startet som et selvstændigt firma, og efter nogle års bestræbelser kunne Jens i 1994 omdanne firmaet til et anpartsselskab.

Selskabet er i dag godt funderet og har en stabil drift og nyder godt af bankens tillid. Virksomheden har udelukkende grønlandske medarbejdere og ledere i de enkelte afdelinger.

Jens havde for at spare sammen til eget firma og senere også efter opstarten arbejdet i sytten år uden at holde ferie. Først efter at have fået en partner kunne han tillade sig den luksus at holde ferie - i hele ti dage! I dag kan han tillade sig flere ugers ferie og tager af sted uden for landet med sin familie.

MAN SKAL KRÆVE MEGET AF SIG SELV

Jens Egede er af den opfattelse, at Nuuk Transport's succes skyldes, at Jens ikke giver op, når han har problemer, og at han kræver meget af sig selv for, at det han har sat i værk

kan køre videre. Jens mener, at det vigtigste er at stole på sig selv og kæmpe for det man anser som det rigtige.

Således går Jens direkte imod Janteloven og vender den om til styrke, og han har altid i det stille kæmpet imod dem, der ikke tror på ham, indtil han til sidst vandt. - At råbe op eller opføre sig vredt er ikke af det gode, jeg har altid valgt at holde lav profil og i det stille vise hvad jeg kan, siger Jens.

Han lægger ikke skjul på, at det kan være ønskeligt med en større opbakning fra myndighedernes side, ikke økonomisk, men ved tildeling af opgaver, idet han har oplevet at tabe ved tilbudsgivning, uagtet at han prismæssigt og servicemæssigt angiver at være konkurrencedygtig.

Jens Egede og hans kone har fem børn, den yngste er fyldt tyve år, og de har syv børnebørn. Jens har månet sine børn til ikke at prøve hans besværlige vej til at have egen virksomhed, men at de skal tage en uddannelse og se sig om i den store verden, inden de stifter familie. Formentlig af den grund har der blandt børnene ikke vist sig nogen, der kan tænke sig at videreføre virksomheden.

Nikassaasarneq ammasumik oqallisigisariaqarparput

■ **Frederik:** - Isumaqarpunga illoqarfimmut nooqqaajulluni nikassaaneq erseqqinnerusoq. Uanga namminerpiaq 1950-ikkunni '60-ikkunnilu oqaaseq tusaasarakku oqarfigineqartarlunga, "Qaqortumut annagiaq", imaluunniit nunaqarfeeqqaminngaanniit annagiaq. Kisiannili suliffissaqareelunga maanga pigama allatulli suliniarluni annernartarpoq.

Frederik Simonsen, Igalikumi 1939-mi inuusoq nikassaasarneq pillugu taama oqaaseqaaqarpoq. Timersortartuulluartuusimavoq Qaqortullu Kommuneani suliffissaqartitsiniarnermi siunnersortitut atorfeqarpoq. Nulia Lea illumi ningiuusoq Upernavimmi 1946-mi inuuvoq. Taakkulu isummersoqatigiipput.

■ **Frederik:** - Kisanni tassa ukiut ingerlaneranni immaqa inoqatitut imaluunniit maannakkut nunaqqatitut akuerineqariartuaarluni tamanna aanngiaritorsimanerpoq, ukiuni kingullerni oqaaseq taanna tusanngisaannarpara.

■ **Lea Simonsen:** - Nikassaanerup inuttut naleqarneq aserorluinnartarpaa. Uanga nammineq assingusumik misigisaqarnikuuvunga. Imaanngilaq, Frederik illit misigisatit assiginiarikka, kisianni nikassaanertalimmik oqartup eqqarsatiginngisaannarpaa oqarfigisami qanoq tiguisinnaaneraa. Nikassarneqarluni oqarfigineqaraanni qamani annernartuq ikkuttarpoq, sivisoorujorujussuarmik pigalugu taanna oqaaseq uteqattaarlugu "Sugamaana taamanak pigaanga, sooruna taamannak pigaanga, qanoruna inuiaqatigiinni inissimasugut?"

■ **Frederik:** - Immaqa unammilleqatiginneqarsinnaavoq. Nooqqaarnera

taamani eqqarsaatigalugu inuit allat immaqa ima isumaliorsimasinnaapput, uanga maanga pinikkut inuit allat immaqa suliffigisinnaasaat tigugiga imaluunniit arlaat taama ittussaagaluaq ingjariga. Imaanngikkaluarpog atorfilitut, sulisuinnartummi taamanikkut aallartippunga. Taavalu kingornatigut nammineq suliffimmi pisortatut piffisap ilaani ingerlanikuuvunga, taamaatumik sivitsoriartuaartillugu inuiaqatigiinnit akuerineqarsimalerama, maannakkut oqaatsit tamakku tusanngisaannarpakka.

■ **Lea:** - Uanga isumaqarpunga taama pineqartusaaannngitsunga, inunnit taama pinnittunit. Imaappog, naleqanngitsutut inuttut. Taamatut inoqatigut pisassarinnngikkaluarpavut. Taamaattoqarneranut patsisaatippara, immaqa inuttut immikkuullarissutut isigineqartunga, maanilu immaqa inooqataanini taamatut saqqumisariaqanngitsunga. Isumaqarpunga taama pinnittarneq inuttut sinnganermik pinngitsoorani aallaaveqartoq. Taamatut pinnittartut sinnganermik aallaaveqarput.

■ **Frederik:** - Angajoqqaatsinnit oqaaneqartarpugut, allaat anaanatsinnit ataatsinnillu peroriartornitsinni oqaanneqaraangatta eqqaamalluinnartarpara: "Inoqatisi ajortumik pinngikkussigit, ajortumik pineqarnaviannngilasi."

Taamaattumik oqariartuut tamanna aamma meeqqatsinnut ingerlateqqinikuuarput. Aamma arlaatigut sakkortuumik imaluunniit annertuumik qanoq iliuuseqarsimanerannik tusaamasaqarnangalu tusanngisaannarpunga.

■ **Lea:** - Aap, aamma uanga taamatut perorsagaavunga. Mikisunnguullunga

anaanaarussimagatta ataataga perori-
artorfiga uanga eqqaamanerugakku.
Alliartornitsinni oqarfiguartarpaatigut
inoqatigut uagut ajortumik pisassan-
ngikkivut. Oqaatsitigut tassuuna pe-
rorsarpaanga inoqativut siulliulluta
ajortumik pisassanngikkivut.

■ **Frederik:** - Ilumoorluinnarpoq. Soor-
lu uanga nammineq meeraanera eq-
qaaginnarukku, nunaqarfimmi tassani
amerlavallaanngikkaluarluta assigiin-
ngissuteqarput. Maannakkut allaat ta-
korloorsinnaasarpara. Soorlu kanngut-
satsitsiniartartut: "Aa unakasik, haa
uuma una, ukua atorai". Soorlu uparu-
artugassaangitsutut uanga isumaqar-
figisakka. Kisianni maluginiarpara ukiut
ingerlanerini inuttut attaveqarfigisanni
tamakku oqaatigineqartartut tusarneq
ajorpakka. Immitsinnut ataqqineruler-
simavugut.

■ **Lea:** - Misigissutsit eriaigissallugit
pingaartorujussuuvog. Soorlu uanga
nammineq oqarfiginiakkannut oqaatsit
eqqarsaatiginngivillugit torrutiinnavi-
lugit annikkukit misigissusaatigut iki-
lersinnaavara, sivisoorujussuarmik uki-
orpassuarni pigiuagassaani. Uanga
amma nammineq tamanna misigini-
kuugakku. Misigissutsikkut taamannak
eqqorneqarneq ajortorsuuvog.

■ **Frederik:** - Uanga allarujussuarmik
maanna eqqaasaqarpunga. Uanga
maani inuusuttuullunga isikkamik ar-
saattartutut timersortarpunga. Timer-
sorneq aqqutigalugu ikinngutitaarnini
timersortartunit ataqqineqarama assi-
giinngisitsineq misiginngisaannarsima-
vara. Pitsaanerit akornanni inissinne-
qartarpunga. Nunaqarfimminngaan-
neersuunera maangalu nuussimanera
pillugu misigisaqarsimangilanga. Nu-
annersorujussuarmillu ikinngutitaar-
tonera misigisimavara.

- Kisianni ukiut ilaanni Danmark-
miitilluta killormut tamanna misigisi-
mavara. Isikkamik arsaattartunngor-
punga. Uagut kalaallit arlaqarluta pi-
sinnaanigut ajornerunngitsut takusin-
naallugu arsaattartoqatigiinnit ilan-

nguffigisatsinnit misigittinneqarpugut,
hold-inut pitsaanernut inissisinnaan-
ngitsugut.

- Hold-imut allamut mikinerusumut
inissinneqaratta, taakkunannga nu-
nersumik tikilluaqquneqarpugut. Taa-
maalilluni tulliani sapaataaqqinnissaa
erininallaaraaq, timersoriarniassagatta.
Nuanneqaaq. Imaappog, tassani ki-
naassusersiunngillat imaluunniit pigi-
satoqqatik immaqa allanit pitsaan-
nginnerugaluartut pitsaanernut inissik-
kusuttarpaat. Tassa pakatsinerigaluar-
put nuannersumik taarserneqarpoq.

■ **Lea:** - Nikassaasarneq akornatsinni
ammasumik oqallisigisariaqarparput.
Nikassaasarneq sinnassaatiigiinnartu-
tut pissuseqarfigisariaqanngilarput
qaanngiinnarlugulu. Nikassaasarneq
silarsuarmi tamarmi atorneqarpoq.
Aatsaat oqallisigigutsigu kinguaatsin-
nut aqutissiuisinnaavugut. Taakkuami
qaquguluunniit peerukkutta ingerlatit-
seqqittussaammata.

Allattoq: Judith Hard Peilmann

Ass.: Ivars Silis

Vi må snakke åbent om nedladdenhed

■ **Frederik:**- Jeg tror, at janteloven er mest synlig, når man er ny tilflytter. Jeg havde i 1950-erne og '60-erne selv hørt nogen sige til mig, at jeg var flyttet til Qaqortoq for at redde mig selv. Eller også sagde man, at jeg var flyttet fra en lille bygd for at frelse mig selv. Det gjorde ondt, da jeg jo allerede havde et job, jeg skulle tiltræde i byen, indleder Frederik Simonsen, født i Igaliko i 1939, om Janteloven. Han er tidligere sportsentusiast og bestrider nu jobbet som arbejdsmarkedskonsulent i Qaqortoq Kommune. Han er gift med Lea, som er født i Upernavik i 1946. De fører en dialog om Janteloven.

■ **Frederik:**- Men efterhånden som tiden gik, ebbede de ondskabsfulde bemærkninger ud. Måske fordi folk efterhånden begyndte at opfatte mig som indfødt i Qaqortoq.

■ **Lea Simonsen:**- Janteloven er ødelæggende for ens selvværd. Jeg har også selv oplevet noget lignende. Det er ikke for at nævne oplevelser mage til dine, Frederik, men når et menneske udtrykker sig nedladende, tænker han/hun sig ikke om og har svært ved at forestille sig, hvor ondt det gør på offeret. Offeret kan have det dårligt længe efter, og spørgsmål dukker hele tiden op i tankerne. "Hvorfor skal det gå ud over mig, hvorfor gør han/hun mig ondt, hvad er det for et samfund, vi lever i?"

■ **Frederik:**- Det kan måske skyldes konkurrence. Da jeg kom her til byen, så tænkte de lokale måske, at jeg tog en andens plads, f.eks. et job, som de ellers mente at have førsteretten til. Jeg blev i første omgang placeret som medarbejder. Men da jeg så senere fik en lederstilling, og tiden gik, blev jeg måske accepteret som indfødt, og

siden er jeg ikke blevet generet.

■ **Lea:**- Jeg følte mig dårligt behandlet af de mennesker, der udtalte sig nedladende. Vi har ikke ret til at behandle vore medmennesker på den måde. Som om de ikke er noget værd. Jeg kan kun gisne om, at man måske betragter mig som outsider og ikke burde markere mig overhovedet. Jeg tror, at de mennesker, der opfører sig sådan, er misundelige.

■ **Frederik:**- Vore forældre formanede os gennem vores opvækst, hvilket har sat sig fast i min erindring: "Hvis I ikke gør jeres medmennesker ondt, kan ingen gøre jer ondt". Budskabet er gået videre til vore børn, og jeg har ikke hørt eller bemærket, at de har gjort sig uheldigt bemærket.

■ **Lea:**- Ja, jeg blev også opdraget på samme måde. Min mor døde, da jeg var ganske lille. Jeg husker mest ordene fra min far, som jeg voksede op hos. Han formanede os børn, at vi ikke skal gøre andre uret. Sådan blev vi opdraget.

■ **Frederik:**- Jeg er enig. Når jeg tænker tilbage på min opvækst i en lille bygd, ser jeg tydeligt vores forskellige måder at begå os på. Der var nogle, som gik meget op i at gøre nar af andre, f.eks. ved at fortælle vedkommende om uheldigt tøjvalg og kalde vedkommende dum. Men jeg har indtryk af, at vi med årene er blevet bedre til at behandle hinanden med større respekt.

■ **Lea:**- Det er meget vigtigt at værne om vore følelser. Jeg kan ubevidst gøre en anden så stor en skade følelsesmæssigt, at vedkommende får ar i sjælen, som vedkommende måske kommer til at bære i mange år. Jeg har selv oplevet det, og det har været meget meget hårdt.

■ **Frederik:**- Nu kommer jeg i tanke om noget helt andet. Da jeg var ung, var jeg meget aktiv indenfor fodbold. Jeg fik mange venner gennem sporten, og her blev jeg også respekteret som medlem af holdet. Jeg blev ofte placeret blandt de bedste. Ingen tænkte på, at jeg kom fra en lille bygd eller at jeg er tilflytter. Det var en positiv følelse, at jeg fik disse venner.

- Men jeg fik den lige modsatte behandling, da jeg senere kom til Danmark. Jeg kom også til at spille fodbold. Men her blev jeg sammen med nogle af mine grønlandske kammerater degraderet, selvom vi alle kunne se, at vi var lige så gode spillere, som andre fra det hold, vi tilmeldte os. Vi blev sat af og henvist til et andet mindre fodboldhold. Men her skete der noget godt. Vi blev så godt modtaget, at vi glædede os til at komme igen næstkommende søndag. Her tænkte man ikke over, hvem vi var, og man gjorde ikke forskel, så skuffelsen blev vendt til glæde.

■ **Lea:**- Jeg mener, at vi åbent må drøfte nedladdenheden. Vores viden om nedladdenhed må ikke bare blive en sovepude, og vi må prøve på ikke at overse den. Nedladdenhed findes over hele verden. Ved at snakke åbent om nedladdenheden kan vi hjælpe vore efterkommere til at komme videre i den rigtige retning. Når vi engang ikke længere er til her på jorden, er det dem der skal videreføre arven fra os.

Tekst: Judith Hardt Peilmann.

Foto: Ivars Silis

- NAKKARSAANISSARPUT PISARIAQART

Allattoq: *Bikke P. Josefsen*

Inoqatinut nikassaasernerit nakkarsaasernerillu nunatsinni atuukkaluartut nunarsuarmi tamani, ingammik inuiaqatigiit ikittut akornanni atuupput. Inuit atugarisaat aallaavigalugit oqaat-sitigut nakkarsarneqartarlutillu nikassarneqartarput. Inuilli eqqorneqartut kisimik eqqorneqaatigineq ajorpaat nakkarsaasartummi nikassaasartullu imminnut naleqanngitsutut nikageq-qajaasutullu isigisarput.

- Meeraanermi perorsaasunit ataq-qineqarluta peroriatorsimagaangatta inoqatitsinnut ataqqinnittunngortarpugut, Naja Lyberth, tarnip pissusiinik ilisimasalik oqarpoq.

- Nakkarsaasartut nikassaasartulluunniit pissusilersornermikkut oqaat-sitigullu atuinerikkut ersiutigisarta-gaat assigiinngillat. Ilaat meeraanermiiniit sumiginnagaasimasuusarput asanninnermillu amigaateqartuusarlutik. Tamakkulu atukkat kingunerigajut-tarpaat immiut tatiginnginneq, immiut ajorineq, matoqqasuuneq misigissutsikkullu ippigisaqarsimagaanni ersarissumik oqarsinnaannginneq. Tamatumalu kingunerisaanik inoqatinut allanut ingutsinissaq nakkarsaanissarlu ajornannginnerulersarpoq.

TOQQAANNARTUMIK OQARSINNAANNGIKKAANNI

- Ingutsisartut ilaasa "qamaniittuuti-minnik aniatitsilaarlutik" iluaallaatigisutut misigisinnaasarpaat. Taamaattor-li allanut ingutsisarneq nakkarsaasernerlu innunut ataasiakkaanut iluaqu-taaneq ajorpoq, imminummi nikagine-rulerneramik kinguneqaannartarmat, Naja Lyberth oqarpoq.

- Ilumikkersimagaangatta, uumigi-

saqaraangatta pakatsisimagaangatta-luunniit toqqaannartumillu oqaaseqar-sinnaanngikkaangatta inoqatitsinnut oqaatsit atorlugit ingutsilluta nakkarsaalngikkutta nikassaalertarpugut, uffa massa uummammiorisat oqaasin-gorlugit annissimagutsigit ingutsinis-saraluaq nakkarsaanerlu pinngitsoor-tinneqarsinnaagaluartut, Naja Lyberth oqarpoq.

Naja Lyberth isumaqarpoq, sumiif-fiit ilaanni inuit oqaatsiminnik "poortuinatik" toqqaannartumik oqalunnis-sartik pikkoriffigisaraat, sumiiffiilli ilaanni inuit matoqqanerusut immi-nullu ajukkuttut ingoqattaannerullutillu imminnut nakkarsarsinnaasartut, tamannalu kulturitsinnut attuumassute-qarsinnaasartooq. Inuilli nakkarsarne-qartartut nikassarneqartartullu tunu-liaqutaat assigiinngitsuusarput.

- Arnaqatiminnoortartut, anguteqa-timinnoortartut, arnaasat, angutaasat, inuit suliffimikkut inuttullu ingerlallu-artut kiisalu inuit imminnut akuerisut ilaatigut nikassarneqarlutillu nakkarsarneqarsinnaasarpup, Naja Lyberth oqarpoq.

NAKKARSAAQATIGIITTARTUT

- Inuit tarnimikkut peqqissut nakkarsaanissartik nikassaanissartillu pisariaqartippallaarneq ajorpaat. Inuit eqqis-simasuusarput immiinnut ataqqisar-lutik. Akerlianilli inuit arlariullutik minnerujumanatik sinngallutilluunniit inoqatiminnut nikassaajutigalutik nakkarsaasinnaasarpup tamannalu sivisuumik pisinnaasarpooq, "nakkarsaaqati-giittartummi" akunnerminni inuttut akuerineqarnissaminnik pisariaqartitsi-sarmata, tarnip pissusiinik ilisimasalik, Naja Lyberth nassuiaavoq.

Naja Lyberth nassuiaavoq, nakkarsaasimanerup nikassaasimanerulluunniit kingorna inuk pissusilersornermi-gut qaffassimaartutut pissuseqartar-toq, soorlu inuit allat nakkarsassallugit ajornannginnerutillugulu oqinneruler-sittarlugu - immiut qiviarnissaminngaanniit.

- Aamma inuit imminnut qiviarnis-saminnut "tunuarsimaarutillit" innun-ut ingutsinissaminnut uparuartuinis-saminnut qaninnerulersarput, taamaakkaluartorli inuk immiut ajukkul-luni nakkarsarpallaaruni qasusoor-nissaminnut qanittuararsuusinnaavoq. Imerajuttunngorsinnaavoq, ikiaroorajuttunngorsinnaavoq allatulluunniit atonerluisunngorsinnaasarpooq. Taamaattumik ilaatigut nakkarsaanissarput pisariaqartittarparput immitsinnut nakkarsarpallaannginnerussagatta, Naja Lyberth nassuiaavoq.

PISSUSEQ MUMISSINNAASARPAAT

- Meeqqat perorsarneqarnerisigut nikassaasarneq nakkarsaasernerlu pina-veersimatinniarneqarsinnaapput. Oqaatiginiakkat noqinnagit toqqaan-nartumik oqaatigisinnaanissaat inuia-qatigiit akornanni pikkoriffiginerusa-riaqarparput, tarnip pissusiinik ilisimasalik oqarpoq.

- Nikassaasartut nakkarsaasartulluunniit taamatut pissuseqarnertik mumissinnaasarpaat. Usorunneq sin-ganerlu pigisimagaangamikkut namminneq anguniagaqarusussusermik pe-qalersinnaasarpup ajunngitsorlu angu-niarlugu iliuseqarsinnaasarlutik, Naja Lyberth, tarnip pissusiinik ilisimasalik oqarpoq.

ISSINNAASARPUT

SAPIGAQANNGILATIT

(Jante-mi inatsit killormut)

1. Upperissavat naliitsuugavit
2. Ilimagisannit naleqameruvutit
3. Sunik tamanik ilikkarsinnaallutit piginnaaneqarputit
4. Allarpassuarnit assigiinngitsutigut pitsaaneruvutit
5. Allat ilisimanngisaannik ilisimasarpassuaqarputit
6. Tulluusimaarutissaqaqaatit
7. Sapigaqanngilatit
8. Qungujuffigissavatsigut
9. Nalunngilat nuannarineqarlutit
10. Ilimasaraqarputit allanut ilinniar-tississutigisinnaasannik

DU KAN ALT

(anti-jantelov)

1. Du skal tro, du er enestående
2. Du er mere værdifuld, end du tror
3. Du har evnen til at lære alt
4. Du er på flere områder bedre end så mange andre
5. Du ved meget, som andre ikke ved
6. Du har meget at være stolt af
7. Du kan alt
8. Du skal smile til os
9. Du ved, at nogen holder af dig
10. Du har en viden, som du kan lære fra dig

NAJA LYBERTH, PSYKOLOG:

- Vi kan have behov for at rakke ned på andre

Tekst: Bikki P. Josefsen.

Skønt nedgørelse og nedrakning af medmennesker sker i Grønland, så er denne form for opførsel udbredt i resten af verden og i særdeleshed blandt minoriteter. Mennesker bliver sprogligt rakket ned og nedgjort ud fra deres status. Men det er ikke kun ofrene, der bliver ramt. Også de mennesker, der rakker deres medmennesker ned, kan ramme sig selv og derved føle sig værdiløse og mindreværdige.

- Når vi er blevet opdraget med respekt fra vore opdragere, så kommer vi til at respektere vore medmennesker, siger Naja Lyberth, psykolog.

- De mennesker, der ydmyger og nedgør andre mennesker sprogligt og ved deres opførsel, kan være vidt forskellige. Nogle af dem kan have været forsømte i deres barndom og kan derfor have behov for kærlighed. Deres oplevelser kan så senere føre til min-

dreværdskomplekser, manglende selvtillid, indelukkethed, og de kan have svært ved at udtrykke sig følelsesmæssigt. Derved bliver det lettere for dem at bagtale og nedgøre andre mennesker, siger Naja Lyberth.

NÅR VI IKKE KAN UDTRYKKE OS DIREKTE

- Nogle mennesker, der rakker ned på deres medmennesker, kan føle sig lettede, når de kommer af med deres indestængte følelser. Men bagtalelse og nedrakning er ikke godt for den enkelte, da de, der rakker ned derved føler sig endnu mere mindreværdige, siger Naja Lyberth.

- Når vi er blevet fornærmede, er vrede på nogen eller vi er blevet skuffede, og når vi ikke kan udtrykke os direkte, så kan vi finde på at bagtale og nedgøre andre mennesker, skønt vi

kunne have undgået det ved at udtrykke vore følelser sprogligt, siger Naja Lyberth.

Naja Lyberth har den opfattelse, at folk nogle steder er gode til at sige tingene som de er uden at pakke ordene ind, men at der også nogle steder er mere indadvendte mennesker, der kan føle sig mindreværdige og derfor kan have hang til at bagtale hverandre, og at dette kan have noget med vores kultur at gøre. Og de mennesker, der bliver ofre for nedrakning og nedgørelse, kan have vidt forskellige baggrund.

- Lesbiske, bøsser, folk, som det går godt for på arbejdet eller rent menneskeligt og folk, der tror på sig selv kan være ofre for nedgørelse og nedrakning, siger Naja Lyberth.

GÅR SAMMEN OM AT CHIKANERE

- Psykisk velafbalancerede mennesker

har ikke så meget behov for at nedgøre eller nedrakke andre. Disse mennesker er afklarede og stoler på sig selv. Men så findes der også skinsyge og jaloux mennesker, der kan gå sammen om at chikanere deres medmennesker. Chikane kan forløbe over en længere periode, fordi udøverne har behov for at blive bekræftet som mennesker, forklarer Naja Lyberth.

Naja Lyberth forklarer endvidere, at folk, der rakker andre ned, kan føle sig mere værdige, således at de har lettere ved at rakke ned på hverandre - i stedet for at kigge ind ad.

- Også folk, der har svært ved at kigge ind ad, kan have lettere ved at bagtale og komme med bemærkninger overfor andre. Men på den anden side kan den enkelte, der er tilbageholdende og føler sig for mindreværdig have lettere ved at bryde sammen. Vedkommende kan blive alkoholiker, hash-misbruger eller kan blive misbruger på en anden måde. Derfor kan vi have brug for at rakke ned på andre, hvis vi ikke selv skal komme for langt ned, forklarer Naja Lyberth.

AN VENDES TIL NOGET POSITIVT

- Vi kan forebygge ydmygelse og nedgørelse ved børnenes opdragelse. Vi må blive bedre til at udtrykke os direkte i stedet for at holde følelserne nede, siger psykologen.

- De mennesker, der rakker ned og nedgør andre, kan ændre deres adfærd til det bedre. Hvis de er misundelige eller er skinsyge, kan de ændre adfærd ved at blive fremadstræbende, og kan således vende deres adfærd til noget positivt, siger Naja Lyberth.

JANTE-MI INATSIT - isumaliortaaseq

JANTELOVEN - et begreb

Qallunaat ordbogianni jantelov pillugu ima allassimasoqarpoq: Inuit, pingaartumik inoqarfinni mikinerusuni anneruniullutik ilaminnik pingaarneruniaqqusinngitsut, soorlu pikkorissutsikkut il.il.

"Isumaqassanngilatit suullutit." "Isumaqassanngilatit uatsinnit silatunerullutit." Oqaatsit nakkarsaaniutit taamaattut isumaliortaatsimit Jantelovenimeersuupput. Jantemi inatsit inuiaqatigiinnit danskinit pilersitaasoq isumaliortaasiuvoq atuakkiortup Aksel Sandemosep atuakkiamini "En flygtning krydser sit spor"-imi pilersissimasaa. Imminut aallaavigaluni atuakkiamini 1933-imeersumi Sandemosep inunngorfigisimasani Nykøbing Mors Jantemik atserlugu 1900-ip aallarti-laarnerani pisimasoqarfittut allaaserigamiuk illoqarfik tarnikkut naalluitsitsiffissuartut oqaluttuaraa, tassanilugooq kikkut tamarmik imminnut nakkarsaattuar-tuupput.

Jantemi inatsit bibelitulli qulinik inatsiseqarpoq. Kikkullu tamarmik Jantemi inatsimmik malinneqqis-saarniartussaataapput.

Aksel Sandemose (1899-1965) qallunaaq Norgemi nunasineq atuakkiortuuvoq. Inuup silaatsuliortutullu-sooq pissusilersortarnera taamaaliornermigullu tarnik-kut paasiuminaatsunik pissusilersortarnerup ilisarnaa-tai atuakkiortuunermini sammisarilluuartuai.

I nudansk ordbog står der om janteloven: Det forhold at folk, især i mindre samfund, holder hinanden nede og ikke tillader nogen at gøre sig bemærket for dygtighed o.s.v.

"Du skal ikke tro, du er noget." "Du skal ikke tro, du er klogere end os." Disse velkendte formanende ord er fra Janteloven. Janteloven, som stammer fra det danske samfund, er et begreb, skabt af forfatteren Aksel Sandemose i bogen "En flygtning krydser sit spor". I den selvbiografiske roman fra 1933 skildrer Sandemose under navnet Jante sin fødeby Nykøbing Mors i begyndelsen af det 20. århundrede som et åndeligt torturkammer, hvor alle kæmper indædt for at holde hinanden nede.

Janteloven har ti bud i sammenligning med Bibelens ti bud. Enhver skal overholde Janteloven.

Aksel Sandemose (1899-1965) er en dansk-norsk forfatter. Menneskets irrationelle handlinger og ønsket om at søge et mønster i den psykologiske, uforståelige adfærd er et gennemgående tema i hans forfatterskab.

Qeqertarsuarmi inuuneq oqinnerulersimaqaaq

Qeqertarsuup Kommuneani ukiuni kingullerni marlunni qimarnuinnut ikior-tissarsiortoqarsimanngilaq, sapaatip akunnerata naanerani meeqqanik inisiisoqarsimanngilaq, politiit sakkortuunik suliaqarsimanatillu meeqqat sumiginnakkat pillugit isumaginnittoqarfimmik ikiuisariaqarsimanngillat kiisalu innuttaasunik nikallungarujussuurtunik napparsimmavimmut saaffiginnittoqarsimanngilaq. Qeqertarsuup Kommuneata ilaqutariinnik kommunemilu sulisunik katsorsartitsillunilu pikkorisartitsisarnera ilaatigut taama kinguneqartitsilluarsimavoq.

Taamaasilluni isumaginninnikkut sullitat sullissisullu ataatsimoortillugit oqilisaatigiisillugit pikkorissaqatigiisinnerqartarput, oqilisaatigiinnerlu Qaqiffimmi katsorsartereernerup kingunerikkajuttarpaa.

TARRARSOQATIGIITTARPUT

Qeqertarsuup Kommuneani innuttaasunik aammalu Qaqiffimmik ukiuni kingullerni sisamani suleqateqarsimaneq taama angusaqarluarfiusimavoq. Ukioq 2004-p naanerani Qeqertarsuarmiut 44-t katillugit 64-inik qitornallit Qaqiffimmi katsorsartissimapput, taakkunanngalu 29-t imigassartoqqissimanngillat. Tamatuma saniatigut nunaqarfimmi Kangerlummiut tallimat katillugit ataatsimik qitornallit katsorsartissimapput. Katsorsartissimasullu tamar-mik suli imigassartoqqisimanngillat.

- Kommunep pikkorissartitsisarneri nammineq piumassuseq naaportorlugu peqataaffigineqartarmata katsorsartereqqammersut aammalu siusinnerusukkat katsorsartissimasut pikkorissa-

qatigiittarput, taamaasillutillu imminnut tarrarsoqatigiittarlutik.

- Katsorsarterlaat siusinnerusukkat katsorsartissimasut maligassatut isigisarpaat akerialinllu siusinnerusukkat katsorsartissimasut inuunerisimasartik katsorsarterlaani takusinnaasarlugu, taamaasillutillu imigissartorneq ajortutut inuunertik attatiinnarniarlugu piumassuseqartuaannalersarlutik, Bertha Kreutzmann nassuiaavoq.

AKIMMIFFIUSARTUNIK PIAANIARNERUVOQ

Kommune isumaginninnikkut sullitanik sullissisunillu siunertaqareerluni ataatsimoortitsilluni pikkorissartitsisarpoq. Pikkorissartitsisarner-nimi siunertat ilagaat sullitat sullissisullu akornanni akimmiffiusartunik piaanissaq, tamanalu kinguneqarlualeersimavoq.

Kommunemi isumaginninnikkut sullissivimmi, meeqqerivimmi, utoqqaat illuanni, peqqissaavimmi, ataatsimoorluni najugaqarfimmi sulisut kiisalu innuttaasut kikkulluunniit soqutiginnittut kommunep ukiuni kingullerni marlunni pikkorissartitsisarmanerini peqataasarsimapput.

Pikkorissaqatigiittarnerni anguniakatut pingaarnersaavoq sulisut innuttaasullu imminnut inoqamminnullu ataqqinnilernissaat anguniarlugu sakkusaannik pilersorneqarnissaat. Tamatuma saniatigut kommunep nunaqarfituani Kangerlummi ukiumut marloriarluni pikkorissartitsisoqartarpoq. Nunaqarfimmiulli aamma kommunep pikkorissartitsisarnerini ukiumut pingasoriarlutik peqataasinnerqartarput.

Qaqiffimmili katsorsartissimasut

kisimik kommunep pikkorissartitsisarnerini peqataneq ajorput. Innuttaasut sullissisullu imigassamik ajornartorsiu-teqanngikkaluarpataluunniit, imerajoqataagunik, aappaagunik katissimagnilluunniit imaluunniit katsorsartissimasunut qitornaagunik pitsaanerusumik siunissaqalernissaat anguniarlugu sakkusaannik atorluarsinnaasaannik ilinniartinneqartarput. Illoqarfiummi isumaginninnikkut pisortaata oqarneratuut amerlasuut angerlarsimaffinni imigaassamik ajornartorsiu-teqarfiusumi peroriartorsimapput.

ILLOQARFIGISAMINNI AKUUNERULERPUT

- Taamaakkarluartorli kommunemi ajornartorsiu-teqartut innngilagut. Amerlasuutigulli immitsinnut oqilisaassimagatta kommunetsinni nukittorsarniak-katsinnut nukissaqarnerulersimavugut iliuuseqarfigniakavullu pilersaarusi-sinnaallugit, Bertha Kreutzmann oqarpoq.

Kommunep suliniuteqarnera aamma allatigut kinguneqarluarpoq. Pineqartut pitsaasumik inuuneqalernermik saniatigut illoqarfigisaminni inuunermi akuunersimapput. Katsorsartissimasut taperser-soqatigiittarfii Al-anon aamma AA aallartinneqarsimapput aammalu angajoqqaat atuarfinnik meeqqerivinnillu suleqateqarnerat pitsaanerulersimaqaluni. Ataatsimullu oqaatigissagaanni kommunemi amerlasuunut inuuniarneq oqinnerulersimallunilu pitsaanerulersimaqaaq.

Assit: Bertha Kreutzmann.

Livet er blevet meget lettere i Qeqertarsuaq

I de sidste to-tre år har man i Qeqertarsuaup Kommunea ikke oplevet anbringelser af børn i weekenderne, ingen har søgt hjælp i krisecenteret, politiet har ikke haft nogen sager af grov karakter og har ikke måttet assistere socialforvaltningen i forbindelse med omsorgssvigtede eller misrøgtede børn, og sygehuset har oplevet færre depressioner blandt befolkningen. Det er blot nogle af resultaterne af Qeqertarsuaup Kommunea's initiativer omkring en kombineret behandling og kursus for familier og medarbejdere under socialforvaltningen og andre instanser i kommunen.

Klienter og sagsbehandlere bringes sammen og gennemgår sammen en terapeutisk behandling.

SPEJLER SIG I HINANDEN

Det er i samarbejdet med borgerne og behandlingsstedet Qaqiffik, at Qeqertarsuaup Kommunea har høstet de gode resultater i de sidste fire år. Indtil slutningen af 2004 har 44 borgere i Qeqertarsuaq med i alt 61 børn været i behandling i Qaqiffik, heraf er 29 stadig ædru. Derudover har fem personer med i alt et barn fra bygden Kangerluk været i behandling. Alle de behandlede er stadig er ædru.

- Eftersom det er frivilligt at deltage i de kommunale kurser i byen og i bygden Kangerluk, deltager nybehandlede såvel som tidligere behandlede i de kommunale kurser, og bruger således hinanden i at spejle sig i hinanden,

siger Bertha Kreutzmann, Socialchef i Qeqertarsuaq.

- De nybehandlede anser de tidligere behandlede som deres rollemodeller, og omvendt kan de tidligere behandlede genkende deres gamle liv hos de nybehandlede, og bliver således fortsat motiverede i at fastholde deres liv som ædru og derved få en bedre fremtid, forklarer Bertha Kreutzmann.

SKAL NEDBRYDE BARRIERER

Det er et bevidst valg fra kommunens side at bringe klienter og sagsbehandlere sammen i de såkaldte kommunale familiekurser. Et af målene med kurserne er nemlig at nedbryde de barrierer, man måtte støde på mellem klienter og sagsbehandlere, og det er der ved at komme synlige resultater ud af.

Medarbejdere i kommunen under socialforvaltningen, børnehaven, alderdomshjemmet, sundhedscenteret, boenheden og enhver borger, som måtte være interesseret, har i de sidste to år gennemgået flere såkaldte kommunale kurser, hvor det primære mål er at forsyne de enkelte medarbejdere og borgere med værktøjer, så de kan begå sig med respekt for sig selv og deres medmennesker. Derudover afholdes to årlige kurser i kommunens eneste bygd Kangerluk, som også deltager i de såkaldte kommunale familiekurser tre gange om året.

Men det er ikke kun de, der har været i behandling i Qaqiffik, der får mulighed for at deltage i de kommunale

familiekurser. Uanset om borgerne og medarbejderne er alkoholikere, medafhængige, samlever, ægtefæller eller er voksne børn til behandlede, får alle mulighed for at deltage aktivt i familiekurserne. Som byens Socialchef udtrykker det, er der virkelige mange, der er vokset op i alkoholiserede hjem.

AKTIVE I BYSAMFUNDET

- Men dermed er det ikke sagt, at vi er blevet fri for problemer i kommunen. Men eftersom vi er blevet aflastet for en del problemer, har vi i kommunen endelig fået mere overskud til at sætte os mål for, hvilke områder vi vil styrke ydeligere og kan planlægge de næste indsatsområder, som vi synes, vi trænger til, konstaterer Bertha Kreutzmann.

Et af sidegevinsterne ved kommunens initiativ er også, at de involverede - ud over et bedre struktureret liv - bliver motiverede i at involvere sig aktivt i bysamfundet. Der er således startet ALAnon og AA grupper efter borgernes eget initiativ, og samarbejdet mellem forældre og skoler og børnehaven er blevet meget bedre. I det hele taget er livet blevet meget lettere og bedre for mange i kommunen.

Foto: Bertha Kreutzmann..

Nakkarsaanaveersaarneq

Ulloq siulleg, ataasinngorneq: Ullaaq tarrara tarrarsuutikkut takugakku sequnngerpunga, talikka siaarlugit oqarlungalu: "Krystaaaa!" Tassami tusarnikuuara imminut allanulluunniit isornartorsiuinnginniarluni imminut krystalimi pooqqasutut takorluujutigaluni ilumut isornartorsiuinissamut pissutisaqarnerluni eqqarsartoqapallassinnaasoq. Tarrara oqarfigaara: "Krystaaa!". Pualavallaalaartoq, nujai torsoqisut ipertuut tikkortut, aaqalilerami amerluttoq, serpinik ulikkaartoq, sig-

guisa sinaanni nuak panernikoq, qania tipittoq, qimerissallu tarngutaat nuuttoorsimasut. Oqarfigerusukkaluarpara: "Pinniik!", imminulli pinngitsaalillunga oqarfigaara: "Gumoor iggu, ullorsiorluarina!". Taamaalinerani aappillerpunga kanngutsillungalu. Imminut taama oqarfiginissaq assut sapernarpoq! Uffareerama anivunga ajugaasimaalaarlunga. Imminut nersualaalarluni aamma ajunngilaq. Ullup sinnera tarrara takugaangakku isinnguaartarpara. Nuuan'.

Ullup aappaa, marlungorneq: Tusa-gassiortunngorniarluni pikkorissunngorniaaraanni atuaqatigiilluni suliat isornartorsiornissaat pisariaqartarpoq. Assullu nuannarisarpara ilinniaqatima suliaasa isornartorsiornissaat, qanorlu ajunnginnerusumik suliarinissaannut siunnersuuteqartarlunga. Tamanna immini nakkarsaannginnissamut (jantelovimut) akерliuvoq, tassami isumaqartariaqarpugut saperata. Kisiannili.....ullumi suliarinikuusagut isornartorsiorpagut. Suliaara assut isornartorsiorneqarpoq: "Ajunnginnerusinnaavoq..". Uangalu sapaatip akunnera una inuk iluartauniartussaallunga kamaammerpunga: "Isumaqaassanngillat suliaara taama pissallugu! Isumaqaassanngillat ilinniartissallunga! Aatsaat taama suliaat isornartorsiussavakka! Taama eqqarsaruttorlunga imminut oqarfigaanga: "Krystaaaa!", tassami ilama suliaat torrageqaakka, uangalu sulianniit ajunnginnerusutut isigalugit. "Qujanaq isornartorsiuinissinnut, allatapajusi torraqaat!, oqarpunga. Assut paatsuungallutik isigaannga, eqqarsarpasillutik: "Susoruna, aali isornartorsiuinikkaar-

Jantemik misiliineq

Nakkarsaanaveersaarluni imminut misilinnerup siunertaraa nakkarsaanaveersaarluni (Janteloven-imi allassimasutut ittunik) sapaatip akunnerani ataatsimi pissusilersornissaq. Imaappoq; misiliisup misilissavaa isornartorsiuiniaannarluni isornartorsiuinaveersaarneq, nakkarsaanaveersaarneq, terlinganiit oqaluuserinninnaveersaarneq assigisaallu, tassa imminut inoqatinulluunniit allanut nakkarsaanaveersaassaaq. Misiliisoq sapinngisamik imminut inoqatiminullu nersulaarinninniassaaq, inussiarnarluni nuannaarluni ilaallu ilanngullugit. Sapaatip akunnera qaangiuppat sapaatip akunnerata ingerlasimanera naliliiffiqineqassaaq.

iluatsi(nngitsoor)ttoq

suaq!" Nuan! Naggataatigut tamatta pisseqattaarpugut nillillattaajutigaluta: Kakkaqaagut!

Unnuup ingerlanerani pisut eqqarsaatigeruorpakka, illaqattaarlunga. Qanoq takulluta pisseqattaartugut tisisinaq! Allat nersualarlugit nuanneqaaq. Nuannaalertarput, imminullu aamma iluarisimaarnaqaaq.

Ullut pingajuat, pingasunngorneq:

Saapu. Ullaaq iterpunga aaqalersimallunga. Tarrara takorusunngilara, imminut allalluunniit nersualaarunngilakka, aamma inussiarnerusunngilanga. Qaanni JANTE allassimasutut ippoq. Ernera kamaateqqajaavara, tulluusi-maarluni atisalersortoq tuavioqqullugu. Atuariatulerlunga sukkulaat angisoorujussuaq pisiaraara, tamaallu ingerlaannaq nungullugu. Bvadr, nuanniik. Ullaaq imminut iluarinngivippungna. Kamak. "Krystaaaaal". Ullup sinnera isumagissaarniarsaraanga. Ernera aagakku titartagaa paasissaarpianggitsoq pillugu nersualaarpara. Isai inuum-marissigamik. Nuan.

Ullut sisamaat, sisamangorneq: Ullaaq aalajangerpunga inuit naapitakka tamaasa qungujuffiginarlugit. Misigisaq eqqumiik, tamarmik qungujuffigaannga! Bussini sanilera allaat oqalorujuelarluni, silaginnerarlugu. Ullaaq aallartilluarpoq. "Silarsuaq qungujuffigiuk - taava ilinnut qungujussaaq", tamanna ilumoorpoq.

Ullut tallimaat, tallimangorneq:

Kammalaatigalu Qanorooq isiginnaaq-qammerparput. Studieværti annoqisoq isornartorsiorparput. Ilanngutassiat isornartorsiorsuataarpagut. "Krystaaaaal", nammineq uanga ajunnginnerusumik suliarisinnaagaluarnerpakka? Tassaqa. KNR aallakaatitamik nuanniitsumik aallakaatitsimmat isumakkeerfigaara.

Ullut arferngat, arfininngorneq: Ullumi aalajangerpunga nersualaarinninniarlunga - aamma inunnut nalusannut. Assut nalunarpog! Ernera aneeqatigalugu takuara arnaq torratorujussuarmik kavaajalik. Saneqqukkakku oqarfigaara: "Kavaajat kusanangaarami". Qu-

ngujuppoq oqaluttualerlunilu nammineq aamma nuannarinerarlugu, sumilua pisiarisimanerarlugu. Nuan! Kingusinnerusukku inuusuttuaraq muteerneq, tikkortunik torrattunik nujalik saneqqupparput. "Nujapajutit!" oqarpunga. Isikkorluinnarpaanga. Ups! Kisianni ilimagaara eqqarsartoq: "nalunngivippara".

Ullut arfineq aappaat, sapaat: Imminut misilinneq ullumi naavoq. Suna ilikkarpara? Ilikkarpara inunnut ajunngitsumik saaffiginikkaanni assinganik akineqartarneq. Assut nuannerpoq. Arnaq torrattumik kavaajalik ullumi naapeqqippara, ilassivoq! Ilikkakkannili pingaarnerpaavoq, ajunngitsumik imminut allallumi pisimagaanni, imminut naammagisimaarnarlunilu iluarisimaarnarmat. Tarrarsuummiluunniit tarramut isinnguaarluni nuannaarnartarpoq. Naak sapernaraluaqisoq misiliguk! Nunarsuarmioqatit qungujuffigikit akillutit qungujuffigissavaatsit!

Allattoq: Aminnguaq Dahl Petrussen.

Jantetesten - (mis)lykk

Dag 1, mandag: "Krystaaaaal", sagde jeg med lukkede øjne, strakte arme og i yoga-stilling, da jeg så mig selv i spejlet i morges. Jeg har nemlig hørt fra en alternativ-behandlings-interesseret person, at det hjælper at forestille sig selv pakket godt ind i krystal, før man begynder at kritisere sig selv eller nogen andre. Da har man nemlig lige ti sekunder til at tænke igennem, om man virkelig har grund til at kritisere. "Krystaaaaal!", sagde jeg til personen i spejlet. Lidt for store deller på maven, højt, megatykt grønslænderhår, der stritter til alle sider, begyndende præmenstruelle bumser, søvn i øjnene, tør

savl ved mundvigen, daggammelt mascara ved øjnene og råddent mundlugt. Ikke noget kønt syn! Jeg var fristet til at sige: "Hold kæft, hvor er du grim!", men tvang mig til at sige: "Gu'moorn' søde, håber du får en rigtig god dag!" Langsomt strømmede blodet inde i mit hoved, jeg blev simpelthen pinligt berørt! Hvor var det svært at sige sådan noget til sig selv. Efter badet gik jeg ud, med en lille sejrsmåne i maven. Yes, jeg har gjort det svære! Første ros til lille mig i lang tid! Resten af dagen blinkede jeg til mit spejlbillede, når jeg så et spejl. Dejligt.

Dag 2, tirsdag: Som journaliststuderende bruger vi meget tid på at kritisere vores arbejde indbyrdes. Det er simpelthen nødvendigt at komme med konstruktiv kritik, hvis man vil være en nogelunde ok journalist, og jeg er en af dem, der eelsker at kritisere andres arbejde, og komme med forslag til, hvordan de kunne løses bedre. Dette i sig selv er jo anti-jantisk, man skal jo tro, at man ER noget. Og jeg har en tendens til at tro, at jeg ER bedre end andre. Meeeen.....i dag skulle vi så kritisere de opgaver, vi har skrevet i artikelform. Min artikel blev grundigt kritiseret: "Det her kunne du have gjort bedre...og dit og dat". Og jeg, som jo i denne uge prøver at være antijantisk, sad og var en engel og lod som om jeg var virkelig glad for andres kritik. Men inden i var jeg en lille rød djævel med horn, som tænkte: "De skal fandme ikke tro, at de skal sige sådan nogle ting om mig! Og de skal i hvert fald ikke lære mig noget! Bare vent!". Jeg var lige ved at komme med kritik af de andres artikler, selvom jeg inderst inde syntes, at artiklerne var bedre end mine. Vupti, yogastilling, strakte arme og lukkede øjne: "Kryssttaaaaaal!". "Tak

Jantetest - kort

Testen går ud på at vige langt uden om janteloven i én uge. Det vil sige; vedkommende, som foretager testen, skal ikke (prøve på det i hvert fald!) komme med kritik, nedladende ord, dumme kommentarer, sladder eller lignende til nogen, noget, eller sig selv, hvis der ikke er grund til det, i én uge. Vedkommende skal derimod prøve på at fokusere på positive ting ved nogen, noget, eller sig selv, i form af ros, venlighed, glæde og lignende. Når den uge er omme, skal vedkommende evaluere med sig selv om, hvordan ugen er gået.

edes!

for kritikken! Og i øvrigt, sikke nogle flotte artikler, I har skrevet! I er så gode!", kom det ud af mig! De andre kiggede skævt til mig med hva-sker-der-med hende-den-altid-kritiske-øjne. Dejlig følelse. Det endte faktisk med, at vi af bare jubel råbte "Vi er så gode!". Resten af aftenen tænkte jeg tilbage på dagens forløb med et lille smil. Fire velvoksne damer og en gut hoppende af glæde, fordi de ER så gode. Det ER virkelig en dejlig oplevelse at rose andre. Man spreder glæde, og man er virkelig tilfreds med sig selv.

Dag 3, onsdag: Nedtur. Vågnede i morges og havde fået mens. Gad ikke se mit spejlbillede, gad ikke rose mig selv eller andre, gad ikke at være venlig. Der stod JANTE på min pande denne morgen. Var småsur på min søn, og sagde; "skynd dig dog" til ham, selvom han virkelig stolt tog sit vintertøj på. Købte en gigant pakke Toblerone på vej til skole, og spiste det hele i løbet af nul komma fem. Væmmelse! Jeg havde lige gjort alle de ting, jeg ikke bryder mig om at gøre. Havde det virkelig ikke godt med mig selv. Sure mokie. "Krystaaaaa!" Resten af dagen var

jeg, eller prøvede på det i hvert fald, positiv. Da jeg hentede min søn i børnehaven roste jeg ham for hans abstrakte tegning. Stjerner i hans øjne. Dejligt.

Dag 4, torsdag: I morges besluttede jeg mig at smile til alle, jeg mødte. Hvor herre bevares, de smilte tilbage! Glæde! Selv ham, jeg sad ved siden af i bussen, smilte og vi begyndte at sludre om, hvor dejligt vejret var og sådan noget. God start på dagen. "Smil til verden - så smiler den tilbage" det er altså rigtigt.

Dag 5, fredag: Har lige set Qanorooq sammen med en veninde. Kritiserede studieværten, der så så sur ud, indslagene, der var for lange, og sikke nogle dumme spørgsmål journalisterne stillede! "Krystaaa! Ku´ jeg have gjort det bedre selv? I don´t think so! Tilgav KNR for en elendig udsendelse.

Dag 6, lørdag: Stor prøve! I dag skulle jeg prøve at komme med ros - selv til personer, jeg ikke kendte. Hvor var det svært! Var ude at gå tur med knægten, da jeg så en kvinde med en fed jakke på. Da vi passerede hende sagde jeg: "

Sikke en fed jakke, du har på!" Hun smilte, og begyndte at fortælle, hvor hun havde købt jakken, og at hun selv var glad for den. Dejlig følelse! Senere så jeg en moderigtig teenager med det helt rigtige strithår og kom med "sejt hår". Fik dræberøjne af ham! Ups! Men mon ikke han inderst inde tænkte "Det ved jeg da godt!".

Dag 7, søndag: Testugen er omme. Og hvad har jeg så lært af det? At hvis man er positivt indstillet, bliver responsen det samme! Det er dejligt livsbekræftende. Mødte damen med den fede jakke i dag igen, og hun hilste såmænd. Men det vigtigste er, at man får det godt med sig selv, når man har været god ved sig selv - og andre. Selv et lille blink til sit spejlbillede hjælper på humøret. Så selv om det er svært - prøv at være god ved andre - og især dig selv! Smil til verden - så smiler den tilbage!

Tekst: Aminnguaq Dahl Petrusen,

- Alloriaqqissagaanni imminut piumaffigisariaqarpoq

Allattoq: Bikke P. Josefsen

Inuk nakkarsarneqartartoq nikassarneqartartorlu ikiorneqartariaqartoq pissusilersuutaatigut maluginiarlugu takuneqarsinnaasarpoq. Inuunerli taamaattoq qimallugu ingerlariaqqinnia-raanni killiffik pillugu imminut qiviar-nissaq pingaaruteqarpoq.

- Inuk nakkarsarneqartartoq pissusiler-sormermigut takuneqarsinnaasarpoq - ajukkuppasittumik pissuseqarsinnaa-sarpoq imaluunniit nipaarlusinnaasar-luni. Inuilli ilaasa nakkarsarneqartar-nertik nikanarsarneqartarnertilluunniit inoqatiminnut isertuullugu toqorter-luarsinnaasarpaat. Taamaattorli nak-karsaasernerit nikassaasernerillu akue-riinnarsinnaajunnaaraanni ikiortissar-sionnikkut inuttut alloriartoqarsinnaa-voq, Vivi Lyng Petrusen, psykotera-peutiusoq (tarniluutit pillugit oqaloqa-tiginittartooq, aaq.) oqarpoq.

Imminut tatigeqqilerniarluni aqqu-tissat marluk atorneqarsinnaapput. Ki-simiilluni alloriartoqarsinnaavoq ima-luunniit inuit allat aqutigalugit ikior-tissarsiortoqarsinnaavoq.

IMMINUT IKIORNEQ

- Nakkarsaatit nikassaatillu qaangerni-arneqarnissaannut inuttut piginnaasat, pingaartitat kiisalu nuannarisat iluaqu-tigalugit imminut tatiginerulernissaq anguniarneqarsinnaavoq.

- Kisimiilluni alloriaqqinnissaq siun-nerfigisimagaanni imminut aperineq allartiffiqarsinnaavoq, soorlu inut-tut pingaartitat, soqutigisat piginnaa-neqarfiillu suunersut, taakkulu iluaqu-tigalugit oqaatsit nakkarsaatitut nikas-saatitullu atorneqartartut pappiliamut

allattuinnikkut illuatungilersorneqarsin-naapput, Vivi Lyng Petrusen oqarpoq.

- Inuup alloriaqqinniartup ilinnias-sallugu pisariaqartissinnaavaa naag-gaarsinnaaneq killiliisinnaanerlu aam-malu kissaatigisat ersarissumik oqaati-gisinnaanissaat.

- Ilinniagaqarnissaq, peqqissumik inuuneqalernissaq timersormemillu soqutigisat aallunnissaanut siunnerfe-qarnissaq anguniakkanut ilaatinneqar-sinnaapput. Inuillu alloriaqqinniartutik aalajangersimasut inuunerminnik al-lanngortitsisimagaangamik tamakkua iluaqutigisarpaat, Vivi Lyng Petrusen oqarpoq.

ALLANIT IKIORNEQARNEQ

Vivi Lyng Petrusen nassuiaavoq inuit ilaasa nikassarneqarsimallutillu nak-karsarneqarsimasut inuttut ingerlaq-qinniarnertik ajornakusoorutigisinnaa-saraat taamaattumillu allanik ikiortis-sarsiortariaqarlutik.

Tarnip pissusiinik ilisimasallit, peq-qissaasut immikkut ilinniagaqarsima-sut psykoterapeutilluunniit ikiortigine-qarsinnaapput. Ilinniarsimasulli ullut-sinni amigaataajuartillugit pilertortu-mik ikiorserneqarsinnaaneq killeqarsin-naasarpoq. Allanilli aqutissaqarpoq. Ikorfartoqatigiiffik ilinniarsimasumik misilittagalimmilluunniit katsorsaasu-lerlugu pilersinneqarsinnaavoq.

Vivi Lyng Petrusenip erseqqissaa-tigaa eqimattakkaarluni ikorfartoqati-giiffik ajornartorsiutinik aniatitsiffiun-narani inuttut ingerlariaqqiffittut ator-neqarnissaa pingaaruteqartoq. Naapit-tarfiit tamarmiunngikkaluartut unit-

toortarmata oqaluuserineqarsinnaasu-nik aalajangersimasunik qulequtaqar-luni ikorfartoqatigiittoqarsinnaavoq.

TATIGISASSAALEQINEQ

APORFIUSARPOQ

- Nikassaasernerit nakkarsaasernerillu sumiluunniit atuuttarput. Inuk anger-larsimaffimmini oqaatsit atorlugit na-qisimaneqarsinnaasarpoq, soorlu oqaatsit imaattut atorlugit: "Sooruna iluamik igasinnaanngitsutit", "Sooruna iluamik ilioaasinnaanngitsutit". Iliuu-saasinnaasut imaluunniit kukkunertut isigineqarsinnaasut tamaasa oqaaser-talersorlugit nakkarsaasoqarsinnaasar-poq, tamannalu eqqorneqartumut tar-nikkut katanneqarsinnaanngitsutut misigineqarsinnaasumik nanertisima-neqaataalersarpoq.

- Suliffeqarfinnissaaq nikassaanerit nakkarsaanerillu pisarput. Inuk toqqar-lugu oqarfigisinnaanngikkaanni quia-sarinikkut illaruaatiginninnikkullu oqaatsit atorlugit pissusilersornikkul-luunniit nikassaasoqarsinnaasarpoq. Inuit sivisuumik nakkarsarneqarsima-sut nikassarneqarsimasulluunniit tati-gisassaaleqisarput, psykoterapeuti, Vivi Lyng Petrusen oqarpoq nangillunilu:

- Illoqarfinnilu minnerni inuit immin-nut nalunngitsillugit tamanna ajornar-torsiutaasinnaasarpoq. Oqaloqateqar-nissarlu tunuarsimaarfigineqartarpoq oqaatigineqarsimasut allanit paasine-qarnissaat annilaanngatigineqartar-mat. Taamaattoqarneratigullu tatigi-sinnaasamik saaffissaqarsinnaanissaq pingaaruteqarpoq.

- Man må kræve noget af sig selv for at komme videre

Et nedgjort og ydmyget menneske, som har brug for hjælp, kan kendes ud fra dets adfærd. Hvis man er træt af et liv med ydmygelse og vil man komme videre i sit liv, er det nødvendigt at tage udgangspunkt i sig selv.

- Et ydmyget menneske kan kendes ud fra dets adfærd. Vedkommende kan se underdanig ud eller kan være sagtnodig. Men det lykkes for nogle mennesker at holde ydmygelsen hemmeligt overfor andre mennesker. Men hvis man ikke længere vil acceptere ydmygelsen, kan man søge hjælp og komme videre som menneske, siger Vivi Lyng Petrussen, som er psykoterapeut.

Der er to ting man kan gøre for at genfinde sin selvtillid. Enten kan man arbejde med sig selv eller også kan man søge hjælp hos andre mennesker.

VED EGEN HJÆLP

- Man kan for at komme over ydmygelserne og nedlædighed opnå selvtillid ved hjælp af personlige egenskaber, værdier eller gennem interesser.

- Satser man på at komme videre ved egen hjælp, kan man starte med at spørge sig selv om, hvilke personlige værdier, interesser og hvilke egenskaber, man sætter pris på. Med det som udgangspunkt kan man arbejde sig frem ved at skrive modsætninger til de ydmygelser og nedlædheder, man har været udsat for på et stykke papir, siger Vivi Lyng Petrussen.

- Et menneske, der vil komme videre, kan have brug for at lære at sige nej

og sætte grænser samt at kunne give klart udtryk for sine ønsker.

- Man kan ligeledes sætte sig mål for uddannelse, sund levemåde og fysiske udfoldelser for at komme videre. Og det er ved hjælp af sådanne målsætninger, at nogle mennesker, der har ønsket at ændre deres liv, har formået at komme videre, siger Vivi Lyng Petrussen.

HJÆLP FRA ANDRE

Vivi Lyng Petrussen forklarer, at nogle mennesker, der har været udsat for ydmygelser eller nedrakning, kan have svært ved at komme videre i deres udvikling og kan derfor have brug for hjælp.

Man kan søge hjælp hos psykologer, specialuddannede sygeplejersker eller psykoterapeuter. Men eftersom der er mangel på veluddannede folk, kan der være grænser for akut hjælp. Der er også andre muligheder. Man kan etablere selvhjælpsgrupper, der kan blive støttet op af en udlært eller erfaren terapeut.

Vivi Lyng Petrussen understreger, at det er vigtigt, at selvhjælpsgruppen ikke kun bruges som et sted, hvor man kan komme af med sine problemer, men at den også kan bruges, så man kan komme videre som menneske. Da det hænder, at nogle selvhjælpsgrupper opløses, kan det være en hjælp at støtte hinanden op ud fra bestemte overskrifter.

MANGEL PÅ TILLID KAN VÆRE EN HINDRING

- Ydmygelser og nedrakning forekommer over alt. En person kan blive undertrykt verbalt hjemme med udtryk som: "Hvorfor kan du ikke lave ordentlig mad", "Hvorfor kan du ikke sætte tingene ordentligt på plads". Enhver form for opførsel eller alt, hvad der kan betragtes som fejl kan blive påpeget og bruges til undertrykkelse, som for nogle kan føles som en uoverkommelig psykisk byrde.

- Chikane forekommer også på arbejdspladser. Kan man ikke henvende sig direkte til vedkommende, kan man begynde at chikanere vedkommende ved gøre grin med vedkommende eller ved at latterliggøre vedkommende. Mennesker, der har været udsat for længerevarende chikane, kan have svært ved at have tillid til andre, siger Vivi Lyng Petrussen og fortsætter:

- Og det kan blive et problem, hvis man bor i en mindre by, hvor alle kender hinanden. Samtidig kan de udsatte være tilbageholdende med at henvende sig til én om problemet af angst for, at andre får kendskab til ens problem. I sådanne tilfælde er det af stor betydning, at man kender én, man kan stole på og som man kan tale med om sine problemer.

KISIMIINGILATIT NUUK

32 41 44

32 41 48

ulloq unnuarlu - hele døgnet

SISIMIUT

86 57 55

suliffiup avataani - efter arbejdstid

QARAJAQ AASIAAT

89 10 06

56 52 83

TUSAANNGA ILULISSAT

94 44 50

56 74 14

ulluinnarni ammasarpoq nal. 16 -8.

weekendini tall. nal. 16 - ataa. nal. 8.

åbent hverdage: 16 - 8.

weekendåben: fre. kl. 16 til man. kl. 8.

AIDS-IMIK PAASINIAAVIK

AIDS-LINIEN

48 56 38

ammasarpoq ataasinngornermi

sisamanngornermilu nal. 19 - 22

åbent man. og tors. kl. 19 - 22

ALLAFFIGITIGUT

SILA atuagassiaavoq atuartartut peqatigalugit ineriartortikkusutarput. Taamaattumik pisariaqartipparput atuartartut isumaannik tusarlerneqartarnissarput. SILA-p ilusaa, imai siunissamilu imarisinnaasai pillugit allaffigisinnavaatsigit uunga: sila@gh.gl

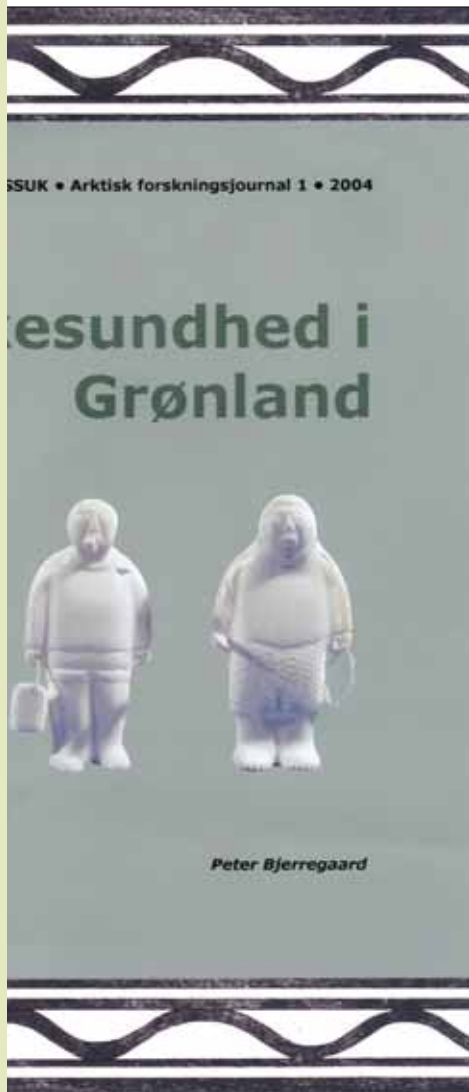
SKRIV TIL OS

SILA er et magasin, som vi gerne vil udvikle i dialog med læserne. Derfor vil vi opfordre jer til at skrive til os om magasinet form, indhold og hvad det kan tage op i de næstkommende numre. Skriv til redaktionen på e-mail: sila@gh.gl

SILA-mi ukiamut saqqummersussami qulequ-taq Aliasunneq nalaataqarnerlunnerlu immikut sammineqassaaq.

Temaet for efterårets nummer af SILA bliver Sorg og krise

BOGEN OM FOLKESUNDHED I GRØNLAND

Bogen fortæller bl.a., at vi i Grønland lever ti-tolv år kortere end i de øvrige nordiske lande. Bogen fortæller også, hvor meget vi drikker, hvor mange af os, der har været udsat for vold, om overvægt, rygerlunger og meget andet.

Bogen, som er skrevet af Professor Peter Bjerregaard fra Statens Institut for Folkesundhed, blev til i forbindelse med igangsættelsen af folkesundhedsprogrammet i Grønland.

INNUTTAASUT PEQQISSUSIAT PILLUGU ATUAKKIAQ

Atuakkami ilaatigut oqaluttuarineq-arpoq Kalaallit Nunaanni nunanut avannarlernut allanut sanilliuttuta ukiunik 10-12-inik sivikinnerusumik inuusartugut. Atuakkamisaaq eqqartorneqarput qanoq anertutigisumik aalakoornartutortugut, inuit qassit nakuuserfigitinnermik nalaataqartartut, pu-alavallaarneq, pujortartarneq aallaavigalugu pualluut allarpasuillu.

Atuagaq ilisimatuumit Peter Bjerregaard-imit atuakkiarineqartoq innuttaasut peqqissuunissaannik suliniutip aallartisarneqarnissaanut atatillugu pilersinneqarpoq.